

HVEM KENDER IKKE LARMEN FRA TROMMESÆTTET?

Et indlæringspsykologisk bøvs

af Kim Helweg-Mikkelsen

Begrebet instrumentalisme betegner en måde at tilegne sig viden på, som er ret udbredt i det moderne skolesystem. Man kunne kalde det en fremmedgjort måde at lære på. Det går i al sin enkelhed ud på, at eleverne i udpræget grad tilegner sig viden i det omfang det belønnes gennem karaktersystemet. Altså at eleverne i undervisningen udvælger sig den viden, som kan kvalificere dem selv til gode karakterer. Dette hænger sammen med, at man ved karaktergivningen fastsætter elevens værdi som arbejdskraft, og at de afsluttende karakterer - årskarakterer og eksamens karakterer - direkte betegner den pågældende elevs værdi på arbejdsmarkedet. For eleverne gælder det naturligvis om at kvalificere sig så godt som muligt til arbejdsmarkedet, og dermed få de bedste betingelser for dels ikke at blive arbejdsløse, dels at kunne få en god løn. Dette får naturligvis følger i undervisningssituationen. Eleverne følger sig evigt overvåget og bedømt og tager derfor en masse på, som passer til situationen. Det gælder jo om at sælge sig selv så dyrt som muligt, så eleverne tilegner sig tit stoffet på en overfladisk (instrumentalistisk) måde. Dvs. de lader som om de forstår et givet emne, ofte ved at tilegne sig konklusioner uden at forstå baggrunden for dem. Karaktersystemet fungerer således ofte som motivationsgrundlag; viden som skolen ikke belønner gennem karaktergivningen har som følge heraf en minimal interesse. Dette rammer naturligvis i højeste grad de fag, der ikke direkte er underkastet karaktersystemet (formning,

musik). I disse fag kan videnstilegnelsen af eleverne tit blive betragtet som overflødig - og unødvendig. I musik kan man fx. ikke tillade sig at køre en lærebogspræget undervisning, med fx. en kronologisk gennemgang af musikkens historie. Hvorfor ikke? Fordi en sådan undervisningsform ville forekomme eleverne for virkelighedsfjern og kedelig. Men så kunne man spørge: Hvad er elevernes virkelighed?

En del af denne virkelighed er kvalifikationen til arbejdsmarkedet. Et virkelighedsfjernt fag kan blive "virkelighedsnært" gennem karaktersystemet, fordi det er med til at kvalificere eleverne. Mens et karakterløst fag må være meget virkelighedsnært for at kunne motivere. Dvs. at man fx. i musik overvejende må (men også er tvunget til) at tage udgangspunkt i elevernes egen musikalske virkelighed - at tale om den musik de hører derhjemme og til de fester de går til, hvis undervisningen skal kunne blive konstruktiv. Dette indebærer, at man i musikfaget ofte kan komme ud for store problemer, når man vil gennemgå noget, der ligger udenfor elevernes erfaringsverden. Og det kan man tit komme ud for, da en musiklærers uddannelse oftest drejer sig om noget andet end den øjeblikkelige ungdomskulturs musik. Denne situation opleves af mange lærere som disciplinære problemer eller udpræget sløvhed fra elevernes side. Og eleverne kan i musiktimen i fuld mål komme af med deres protest mod det undertrykken-

de skole(karakter)system. Hvem kender ikke larmen fra trommesættet og de elektriske instrumenter i frikvartererne, og hvem har ikke oplevet en blank afvisning af faget: "Hvor er det røvsygt", "Hva' ska' vi bruge det til?" Og der er vist ingen tvivl om at aggressionerne stammer fra de andre timer, hvor eleverne oplever at deres person bliver til tal på 13-skalaen. Nogle musiklærere har valgt at køre deres timer som "show", hvilket som oftest indebærer, at de må pukle røven ud af bukserne for at holde standarden og holde eleverne fanget. Men kan det være meningen?

På den anden side er det ikke særlig formålstjenligt at indføre karaktersystemet i musik, (selvom det på nuværende tidspunkt virker negativt ind på faget). Netop fordi karaktersystemet er en undertrykkelsesmekanisme. Tit er fx. matematik for sproglige gymnasieelever et helvede, fordi de ikke gennem de øvrige fag eller i deres fremtidsudsigter kan se rime-ligheden i at ha' dette fag, samtidig med at faget jo på den sproglige linje er overfladisk. Tilegnelsen af faget må således nødvendigvis blive instrumentalistisk. Man lærer matematik til eksamenssituationen i håb om at få en god karakter. Hermed opstår der tit et lidt hadefuldt forhold til faget, da det opfattes som tvangsmæssig indlæring. En lignende position kunne musikfaget risikere at få gennem karaktersystemet. Samtidig er kravene til læreren enormt store i musik. Kravene går ofte på, at læreren skal have en ret effektiv udstråling og hele tiden skal kunne diske op med interessante emner. Dvs. at det er ret svært at gå ind til en musiktime, hvis man har det dårligt med sig selv; og det vil også sige, at man ofte må brænde inde med det man har lært på universitetet, til fordel for en evig stofjagt, som må følge pladeselskabers accellererende produktionshits. Lærerrollen i karakterfagene har andre betingelser. Lærerens rolle som formidler mystificeres ofte gennem karaktersystemet. For det

første hviler lærerens autoritet på karaktergivning, og denne er i virkeligheden en dødefektiv disciplinerende faktor. Lærerne bliver for eleverne personer, man helst skal stå på god fod med for at sikre sin egen fremtid. Eleverne flokkes om lærerne i deres usikkerhed på hvad nuden pågældende lærer sætter deres værdi til. Lærerne bliver spændende, udfordrende personer, der har den guddommelige beføjelse at kunne skelne de gode fra de dårlige. Personer, der altid er i rampelyset og påkalder sig elevernes opmærksomhed. Sociale relationer med lærere får det samme mystiske og seksuelle og ophøjede præg; en mekanisme, der ofte ødelægger elevernes indbyrdes relationer og kollektivitet. For mange lærere er denne opmærksomhed af vigtig psykologisk betydning. De, som lider af kronisk forsømt forår - som har siddet på deres ret flade røve og har læst til eksamen i utallige måneder i deres socialt ambitiøse rus og samtidig har fortrængt deres fysiske og seksuelle liv. De nyder virkelig den betydning og rolle de pludselig får som lærere, hvor de står overfor klasser (med 24 mennesker), som er tvunget til at være opmærksomme på dem og måske synes, at de er specielt interessante personer. Helt den samme rolle har en musiklærer ikke. Han/hun må tit kæmpe for autoriteten både overfor elever og den øvrige lærerstab, der ofte regner faget for sekundært.

Instrumentalismen er klart blevet forstærket i forbindelse med de skærpede adgangskrav til de videregående uddannelser. Det er ikke længere nok at ha' en studentereksamen. Karaktergennemsnittet i eksamensbeviset er efterhånden af så vigtig betydning for den enkelte elev, at gymnasietiden er forvandlet til et langt karakterræs. I og med at det er de enkelte faglæreres kompetence at give karakter, bliver karakterræset et ræs i forhold til en masse autonome celler (fag). Fagene hænger ikke sammen i kraft af deres faglige fællesområder og betingelser, men i kraft af karaktersystemet.